

Ledningsdragning vid gånggrift

Arkeologisk förundersökning 2024

(L1956:1563, Mysinge 1:3, Resmo socken, Mörbylånga kommun, Kalmar län, Öland)

Kenneth Alexandersson

Arkeologisk rapport 2024:29

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Ledningsdragning vid gånggrift

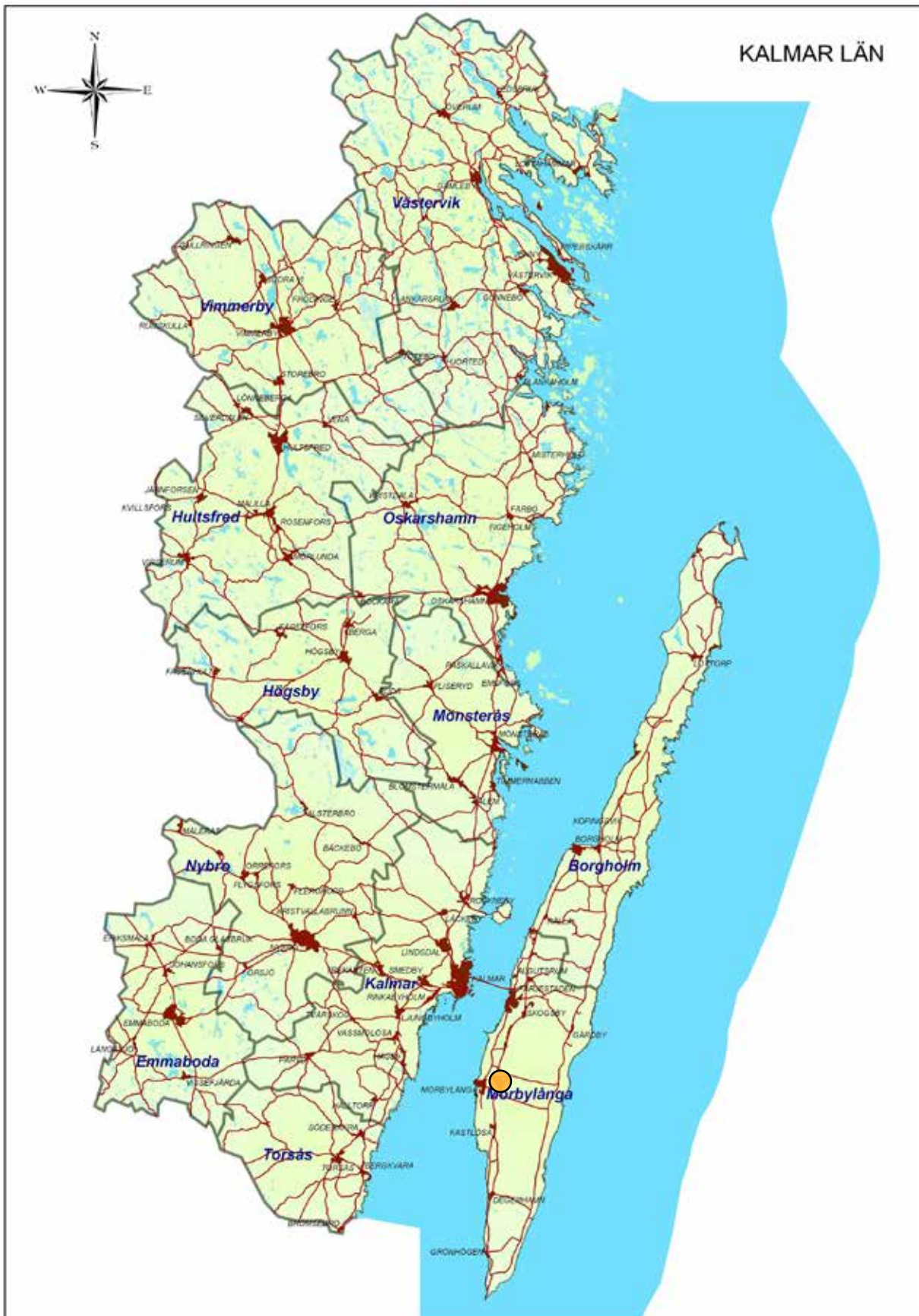
Arkeologisk förundersökning 2024

(L1956:1563, Mysinge 1:3, Resmo socken, Mörbylånga kommun, Kalmar län, Öland)

Författare	Kenneth Alexandersson
Copyright	Kalmar läns museum 2024
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte och frågeställningar	11
Metod, genomförande och resultat	13
Tolkning & åtgärdsförslag	14
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	17

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

Under en dag i april 2024 genomförde Kalmar läns museum/Museiarkeologi sydost en arkeologisk förundersökning i anslutning till en av gånggrifterna i Mysinge (L1956:1563). Undersökningen föranleddes av att Krafringen Service AB skulle lägga ner en elkabel i området. Initialt planerades att kabeln skulle grävas ned i diket utmed väg 136, men eftersom man då skulle komma att beröra megalitgravens mynningsområde ändrades ledningssträckning. Den nya sträckningen blev istället betesmarken väster om megalitgraven. Ledningen höll sig då på ett avstånd till graven på 30–40 meter.

Med tanke på att det under senare år visat sig att det ofta finns rituella lämningar i anslutning till megalitgravarna i form av t.ex. fasader och depositioner, ansåg Länsstyrelsen det motiverat att genomföra en förundersökning i form av en schaktövervakning i samband med nedläggandet av elkabeln.

Vid undersökningen framkom inga arkeologiska lämningar som var kronologiskt samtida med graven. Den undersökta ytan var liten varför resultatet inte nödvändigtvis behöver betyda att det saknas lämningar efter samtida aktiviteter i anslutning till graven i området som helhet.

Inledning

I samband med att Krafringen Service AB skulle gräva ner en elkabel i anslutning till en av gånggrifterna (L1956:1563) i Mysinge genomförde Kalmar läns museum en arkeologisk förundersökning den 15/4–2024. Inledningsvis var det tänkt att ledningen skulle grävas ned längs med väg 136 och passera i diket mellan graven och vägen. Gånggriftens mynningsgång sträcker sig

åt öster och sannolikt finns delar av gången kvar, bevarad under vägbanan. Detta skulle ha inneburit att ledningen dragits igenom gravens gång eller mynningsområdet. För att undvika detta ändrades kabelns dragning till att gå i betesmarken väster om megalitgraven, för att därefter vika av upp mot vägen längre söderut.

Topografi och fornlämningsmiljö

Resmo socken ligger på den sydvästra delen av Öland. Genom socknen löper den Västra landborgen i nordsydlig riktning, där de högsta delarna av landborgen är upp till 48 m ö.h. Socknen är rik på fornlämningar vilka framför allt utgörs av gravar och boplatser. Bland gravarna återfinns fyra neolitiska megalitgravar. De ligger längst upp på landborgskrönet med en storslagen utsikt över Mörbylångadalen och Kalmarsund, som breder ut sig åt väster. Öster om landborgen återfinns Stora Alvaret som utgörs av ett kargt område där kalkberggrunden ofta ligger i dagen.

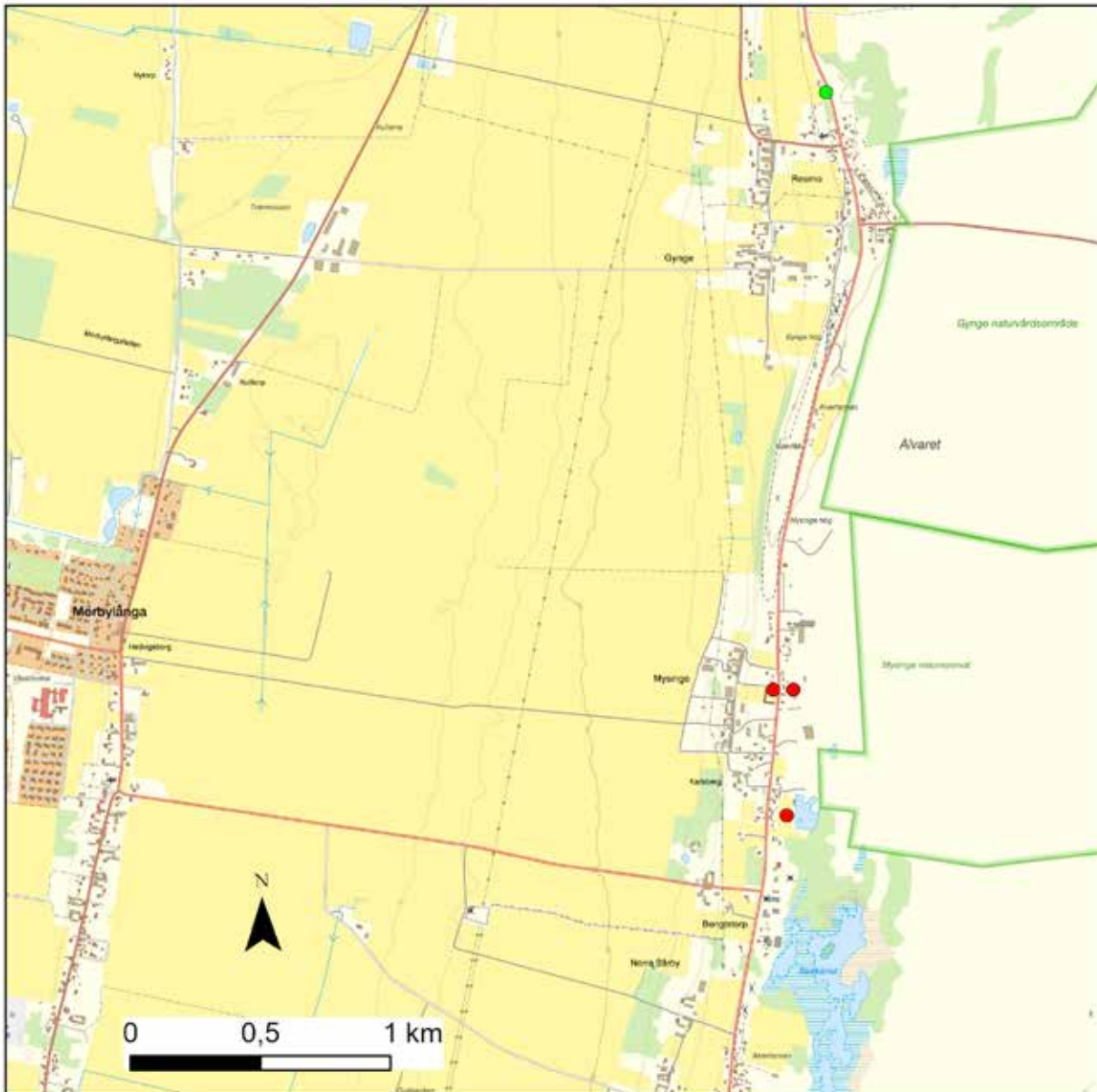
Ser man till utbredningen av megalitgravar är de framför allt ett västeuropeiskt fenomen, med kända gravar från Spanien i söder till Skottland och södra Norge i norr. I Östersjöområdet finns endast 6 kända megalitgravar, fyra på Öland och två på Gotland, vilka också är de östligaste kända megalitgravarna. Ser man till hela södra Skandinavien finns det ett stort antal kända megalitgravar i Danmark, Skåne, längs svenska Västkusten samt i centrala Västergötland (t.ex. Strömberg 1971; Sjögren 2003). Det finns även en ensamliggande gånggrift vid Omberg i Östergötland (Janzon & Ahlbeck 2009).

De fyra megalitgravarna på Öland utgörs av en dös och tre gånggrifter, L1956:1563, L1956:1886, L1956:2595 och L1956:2326. De tre gånggrifterna ligger i Mysinge medan dosen ligger norr om Resmo kyrka (fig. 1).

Den sydligaste megalitgravan i Mysinge (L1956:2595) är den enda av de öländska stenkammargravarna som är arkeologiskt undersökt (Arne 1909, 1937 ATA dnr 2992; Alexandersson

2005). Vid T.J. Arnes undersökning 1908 tillvaratogs benmaterial efter minst 40, men möjligen så många som 70 individer inne i gravkammaren (Ahlström 2009). I kammaren tillvaratogs även ett relativt rikligt neolitiskt fyndmaterial i form av flintföremål, benredskap och bärnstenspärlor (Arne 1909). Från graven har fyra individer ¹⁴C-daterats (Papmehl-Dufay 2006). Dateringarna visar att gånggriften använts under minst tre skilda perioder; tidigneolitikum/början av mellaneneolitikum (3500–3000 f.Kr.), sent mellaneneolitikum (ca 2800–2300 f.Kr.) samt äldre bronsåldern omkring 1800–1000 f.Kr. (Linderholm 2008; Eriksson m.fl. 2009). Därtill antyder en del av fynden från kammaren att det även förekommit begravningar under senneolitikum. De äldsta begravningarna i kammaren har daterats till senare delen av tidigneolitikum, runt 3500 f.Kr., vilket gör graven till en av de äldsta daterade gånggrifterna i Skandinavien (Persson & Sjögren 2001). Isotopanalyser på 13 av de gravlagda individer visar på ett begränsat inslag av cerealier i dieten (Lidén 1995). Problematiskt är dock att de analyserade individerna inte är ¹⁴C-daterade. Senare genomförda undersökningar på några av de gravlagda individerna visar på en blandad terrestrisk och marin diet under neolitikum, medan senare individer visar på en utpräglad terrestrisk diet (Eriksson m.fl. 2011).

I mitten av 1930-talet var T.J. Arne tillbaka vid samma gånggrift och undersökte området utanför mynningen. Vid detta tillfälle undersöktes enligt Arne själv *”en nära meterbred grav rakt ut från gångens förmodade avslutning och till cirka 4 m:s längd* (Arne 1937 ATA dnr 2992). Framför gånggriftens mynning tillvaratog Arne ett antal

Figur 1. De fyra öländska megalitgravarnas lokalisering. Den gröna pricken markerar en dös, medan de röda markerar gånggrifter.

keramikskärvor, men beskriver inte i vilket sammanhang de deponerats. För att få klarhet i detta genomförde Höskolan i Kalmar en seminarieundersökning 2004. Vid undersökningen grävdes en yta framför mynningen dels för att återfinna Arnes gamla schakt, dels för att se i vilket sammanhang keramiken deponerats. Undersökning-

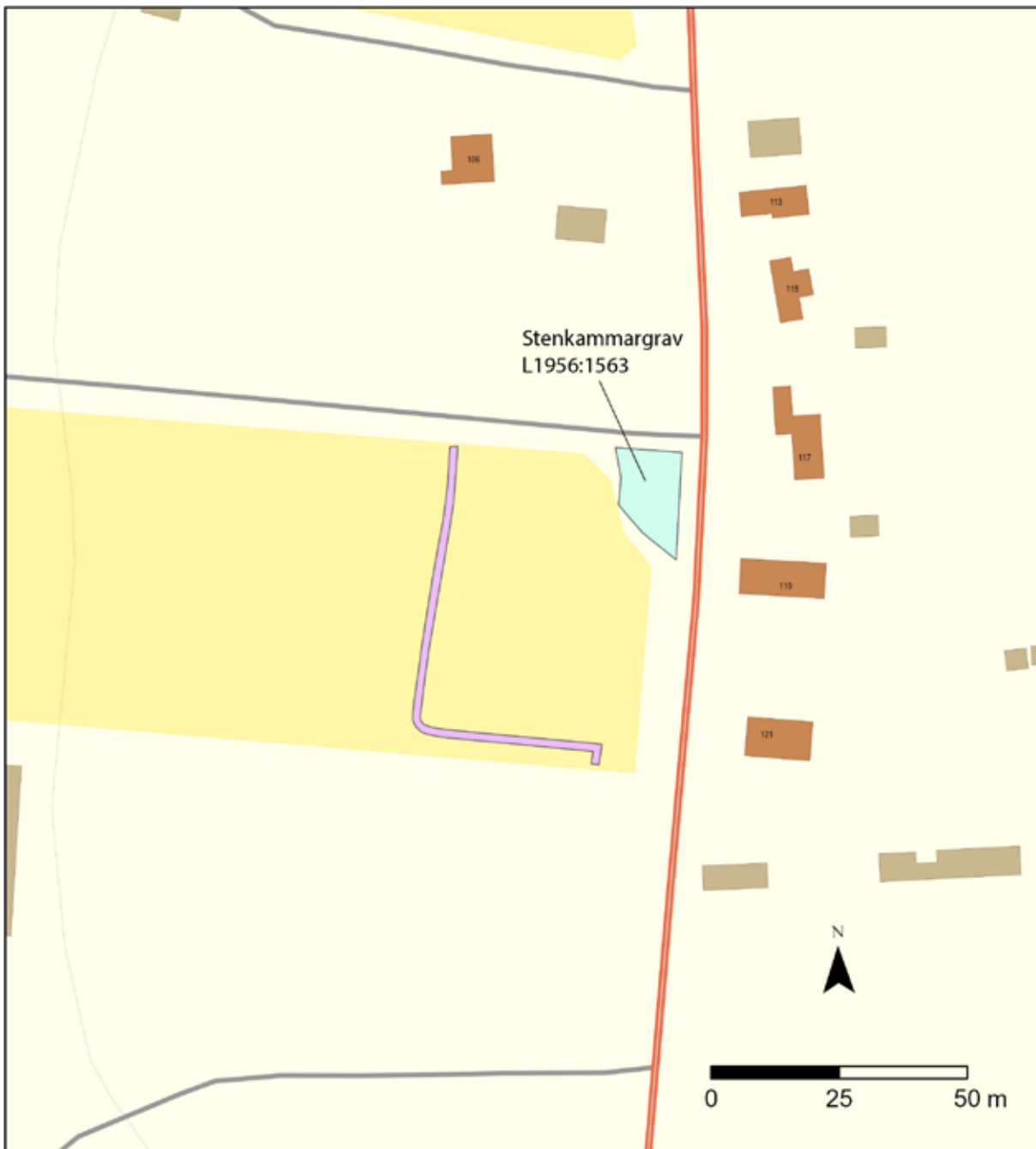
en visade att det fanns ett fyndförande lager utanför mynningen med både keramik och flinta (Alexandersson 2005). Det har däremot inte företagits några undersökning i området runt graven varför det inte finns någon kunskap om det finns samtida aktiviteter i anslutning till de öländska megalitgravarna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen var att se i vilken omfattning eventuella aktiviteter i anslutning till megalitgraven skulle komma att beröras av kabelnedläggningen. Vid äldre undersökningar av gånggrifter i södra Skandinavien har man oftast fokuserat på gravkammaren, gången och mynningsområdet. Området bakom megalitgravarna har oftast inte berörts av undersökningarna. Under senare år har det visat sig att det ofta finns lämningar efter andra typer av ritualer i anslut-

ning till gravarna (t.ex. Andersson & Wallebom 2011; Brink & Larsson 2016). Syftet med den nu genomförda undersökningen var således att titta närmare på området bakom megaliten. Den huvudsakliga frågan som ställdes vid undersökningen var:

- Finns det aktiviteter i anslutning till graven som är samtida med dess brukningsfas?

Figur 2. Förundersökningschaktets placering i förhållande till megalitgraven.

Metod, genomförande och resultat

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning i samband med att Krafringen Service AB skulle lägga ner en elkabel i området. Förundersökningen genomfördes med ett maskindraget sökschakt längs hela ledningssträckningen. Schaktet totala längd var närmare 100 m och 1,6 m brett (fig. 2). Vid undersökningen avlägsnades matjorden, ned till alven.

De underliggande sedimenten varierade kraftigt över ytan. I den del av schaktet som löpte i nord-sydlig riktning utgjordes jordmånen av moränlera, stundom med stora block. Inom denna del av ytan var matjordslagret ställvis tjockt, 30–40 cm. I det öst-västliga delen av schaktet varierade däremot sedimenten kraftigt. I den västra delen bestod jordmånen av stenig moränlera. I den östra delen av schaktet övergick sedimenten i olika svallgruslager, från grovsand till grus och mindre stenar (fig. 3). I denna del av schaktet var matjordslagret tunnare, ca 25 cm.

Efter matjorden avlägsnats finrensades profilkanterna för att klargöra om det fanns rester av kulturlager som inte observerats i samband med avbaningen. Efter detta finrensades även delar av sökschaktets botten.

Vid förundersökningen framkom inga arkeologiska lämningar. Detta behöver nödvändigtvis inte betyda att det inte finns några samtida lämningar i anslutning till megalitgravarna, men hade aktiviteterna varit intensiva borde dessa sannolikt efterlämnat någon form av kulturlager eller fyndmaterial.

Figur 3. I de östliga dalerna av förundersökningschaktet utgjordes den underliggande jordmånen av olika svallgruslager.

Tolkning & åtgärdsförslag

Vid undersökningen framkom inga synliga förhistoriska lämningar som kunde knytas till megalitgraven. I övriga delar av megalitgravarna utbredningsområde har det konstaterats att det ofta finns lämningar utanför själva gravkonstruktionerna. Det förekommer dels depositions-lager utanför mynningsområdena med keramik och litiskt material, men också lämningar efter

konstruktioner av rituell karaktär, som t.ex. pallisader. Att det inte framkom några arkeologiska lämningar vid undersökningen visar att det förmodligen inte finns några mer intensiva aktiviteter inom det området väster om megalitgraven. Möjligen har den lokala topografin haft en betydelse och lämningar efter samtida aktiviteter bör sökas åt öster där topografin planar ut.

Referenser

- Ahlström, T. 2009. *Underjordiska dödsriken: humanosteologiska studier av neolitiska kollektivgravar*. Institutionen för arkeologi, Göteborgs universitet
- Alexandersson, K. 2005. *Arkeologisk undersökning i Mysinge år 2004. Undersökning av gånggrift, Raä 85, Resmo sn, Mörbylånga kommun, Öland*. Opub. rapport.
- Andersson, M. & Wallebom, B. 2011. *Döserygg – Grav och samlingsplats från början av yngre stenålder Skåne, Håslöv socken, Håslöv 10:1 och 13:1, RAÄ 47. Väg E6, Trelleborg Vellinge*. Dnr 423-2457-2007 och 423-4455-2007. Arkeologisk undersökning 2007–2008. UV-syd rapport 2010:30. Riksantikvarieämbetet.
- Arne, T. J. 1909. Stenåldersundersökningar II. En Öländsk gånggrift. *Fornvännen* 1909, sid 86–95.
- Arne, T. J. 1937. Opublicerad rapport ATA dnr 2992
- Brink, K. & Larsson (red). 2016. *Östra Odarslöv 13:5, ESS-området – Forntid möter framtid – 2017 – volym 1*. Arkeologisk undersökning 2013. Skåne, Lunds kommun, Odarslöv socken, fornlämning 46, 49, 51 och 52. Volym 1 – Bakgrund, genomförande, tolkning och utvärdering. Arkeologerna rapport 2017:11/Sydsvensk arkeologi rapport 2015:16/Kulturmiljö Halland rapport 2015:4/ Museiarkeologi sydost rapport 2015:9. Arkeologerna statens historiska museer.
- Eriksson, G., Linderholm, A., Fornander, E., Kanstrup, M., Schoultz, P., Olofsson, H. & Lidén, K. 2009. Same island, different diet: Cultural evolution of food practice on Öland, Sweden, from the Mesolithic to the Roman period. *Journal of Anthropological Archaeology* 27, sid 520-543.
- Janzon, G. & Ahlbeck, M. 2009. *The dolmen in Alvastra*. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien
- Lidén, K. 1995. *Prehistoric diet transitions: an archaeological perspective*. Diss. Stockholms Universitet.
- Linderholm, A. 2008. *Migration in prehistory. DNA and stable isotope analyses of Swedish skeletal material*. Theses and Papers in Scientific Archaeology 10. Stockholm.
- Papmehl-Dufay. 2006. *Shaping an identity: pitted ware pottery and potters in south-east Sweden*. Diss. Stockholms universitet.
- Persson, P. & Sjögren, K.-G. 2001. *Falbygdens gånggrifter. Del 1. Undersökningar 1985–1998*. GOTARC Series C, Vol. 34. Göteborg.
- Sjögren, K.-G. 2003. *”Mångfaldige uhrminnes grafvar...” Megalitgravar och samhälle i Västsverige*. Gotarc Series B. Coast to coast-book 9. Göteborg
- Strömberg, M. 1971. *Die megalitgräber von Hagestad. Zur problematik von graubbauten und grabriten*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8o no. 9. Lund.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	7950-2023
Kalmar läns museums dnr:	33-406-2023
Projektnummer KLM:	24_10
KMR uppdragsnr:	202400447
Uppdragsgivare:	Kraftringen Service AB
Landskap:	Öland
Kommun:	Mörbylånga
Socken:	Resmo
Fastighet:	Mysinge 1:3
Fornlämningsnr:	L1956:1563
X koordinat:	6265121 (N)
Y koordinat:	588570 (E)
Latitud:	56°31'19.6"N
Longitud:	16°26'22.8"E
M ö h:	46
Fältarbetstid:	15/4–2024
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Kenneth Alexandersson
Foto, Du-nummer:	Du 474
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	RTK-GPS Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

